

Az utolsó órában

A gazdaság újraindítását a demográfiai következményekre figyelemmel kellene megtervezni, ám erre nem mutatkozik hajlandóság – tapasztalja Benda József demográfus, a Gyermek- és Családbarát Magyarországért Alkotó Műhely vezetője.

Benda József.
Segély helyett
szülői állás

■ A kormány családpolitikai intézkedései között számos olyat találunk, amelyik korábban fellelhető volt az ön – a KDNP által is felkarolt – családpolitikai koncepciójában. Amióta viszont kollégáival az intézkedések korrekcióját, az irányok módosítását szorgalmazták, sorra lepattannak a döntéshozókról. Zavar támadt az erőben?

Igy is lehet fogalmazni. Ha kívülről esetleg úgy látszott is, hogy a kormány figyelembe veszi javaslatainkat – például az önálló családdügi miniszteri poszt létrehozása is megvalósult –, velünk már nem tárgyalnak. Pedig a műhelyünk nem valami ellenzéki tömörülés vagy demográfuslobbi: több mint

kétszáz szakembert fog össze. Van köztünk közgazdász, pedagógus, pszichológus és 12 gyermekes anyja is. Nem politikai elvárásoknak megfelelően, megrendelésre dolgozunk, hanem független gondolkodás eredményeként tesszük meg a szakmai javaslatainkat, megállapításainkat, még ha azoknak kormánykritikus olvasatuk is lehet.

■ Mi a baj a világviszonylatban is igen bőkezű magyar családpolitikával?

A legfontosabb probléma az ötleltetés. A demográfiai helyzetre hivatkozva tett lépések összekeverednek a családjóléti intézkedésekkel, s hiányzik a hatékonyságmérés. Tény, hogy az ország hatalmas pénzeket fordít családtámoga-

tásra, de ezek többsége nem vagy nem sokat segít a népességfogyásból eredő gondokon. Fontos például az autót vásárlási kedvezmény vagy a lakásfelújítás támogatása, de ettől nem lesz több gyermek. A csok is nagy segítség a családoknak, de ha az utóbbi időben több gyermek született is, az inkább a 40 fölötti generációk kapuzárási félelmei miatti gyermekvállalásnak köszönhető. Ez a csoport azonban a juttatások jelentős részéből ki van zárva. A támogatások másik részé – például a gyed extra és az adókedvezmények – a nők munkavállalását hivatott segíteni. Ezek az intézkedések abban a hitben születtek, hogy a munkavállalás segítheti a gyermekvállalást; ez az úgynevezett svéd modell. Bár a magasán képzett egy-két gyermekes nők számára ez valóban segítség, arra nincs történelmi bizonyíték – derül ki Demény Pál professzor kutatásaiból is –, hogy ezzel a programmal bárhol elérhető lett volna a kívánatosnak tartott, legalább 2,1-es termékenység. Ha a bőkezű családtámogatások arra alkalmasak is, hogy valamennyit visszafótoljanak a gyerekvállalás miatt kieső családi jövedelmekből, a népességfogyás megfékezésére nem elégségesek. Egy évtizede évi 90 ezer körül van a születések száma, és évről évre 40 ezerrel kevesebb a szülőképes korban lévő nő.

■ Újabban itthon is megvan a nők rész munkaidős foglalkoztatásának a lehetősége, ami Franciaországban vagy Hollandiában hozzájárult a születésszámok felpörgetéséhez. Ez sem segít?

Csodákat azért ott sem tett a rész munkaidő, ráadásul van egy fontos különbség: Franciaországban ha 4 órát dolgozik egy családanya, az állam bértámogatásként kifizeti neki a másik négyet. Ezzel szemben nálunk lehet ugyan anyaként 4 órában dolgozni, de annnyival kevesebb lesz az érte járó fizetség is. Abból pedig nem lehet megélni. Ezért is szorgalmazzuk már évek óta a „hivatásos szülők” életpályamodell bevezetését. Az otthon végzett „láthatatlan” munka gazdasági tényezőként való elismerése hatalmas erőforrásokat tudna felszabadítani. Ráadásul most a járvány abban a tekintetben

a járvány
kegyelmi
pillanatot
is jelent

még kegyelmi pillanatot is jelent, hogy nem a munkapiacról kellene kivonni az anyákat, hanem – például a gyermekekkel a távoktatás miatt hazakényszerült vagy állásukat veszített többgyermekesek számára – meg lehetne teremteni annak a lehetőségét, hogy a Covid elmúltával is otthon maradhassanak. A járványt kísérő válság így akár segíthetné is a gyermekvállalást, hozzájárulva egy újabb gyermekszületési hullám elindításához.

■ **Ez nem hozná vissza a Fidesz által korábban csak „megélhetési gyerekvállalásnak” nevezett jelenség anyagi ösztönzőit? Ami – tegyük hozzá – inkább azt a vélekedést takarta, hogy az állam ne ösztönözze a cigányság gyerekvállalását.**

A családtámogatások anyagi ösztönzői növelhetik a gyerekvállalási hajlandóságot, de az utóbbi hónapok csökkenő születési számai is bizonyítják, hogy ez a hatás csak átmeneti. Javaslatunk nem valamifajta anyasági segély. Hozzáteszem: a ma is létező „főállású anyaság” támogatási összege is abszurd: havi 28 500 forint. A hivatásos szülői állás egy munkahelyet jelentene, s mint ahogy minden állás betöltésének vannak feltételei, ennek is lennének. Például egy szakmai végzettség vagy középiskolai tanulmány (de semmiképp nem érettségi). Az állammal szerződőknek pedig képzésen is részt

kellene venniük, ahol megtanulhatnák mindazt, ami szükséges ahhoz, hogy munkájuk eredményeként olyan gyermekek lépjenek ki a világba, akiknek a szocializációja nem jelent gondot. A hivatásos anyaság tehát nem kegyelemkenyér, hanem a felemelkedés lehetőségét megteremtő, elismert, a hátrányos helyzetűek számára a kiúttalanságból perspektívát kínáló munka lehetne. Ami jelenösen enyhítené az ország demográfiai problémáin is.

■ **Gondolja, hogy tömegesen jelentkeznének az anyák erre az „állásra”?**

A mai fiatalok háromfajta életpályát követnek. 5 százalékuk, mert nem tudott vagy nem akar családot alapítani, a karriert választja. A nagy többség, úgy 70 százalék egyensúlyt keres a család és a munka között. Ebben a körben – és itt nem elsősorban a diplomásokra kell gondolni, hanem a többséget jelentő képzetlenebbekre, a három műszakban szalag mellett dolgozókra – a munkavállalás általában nem választás kérdése, hanem kényszer. Ebből a rétegből sokan – valamint a fennmaradó 25 százalék – eleve úgy képzelik el az életüket, hogy ha rajtuk múlna, akkor több gyermek vállalásával úgymond „csak a családjuknak élnének”. Ezt az életmódot egyáltalán nem segítik sem az adókedvezmények, sem az ilyen-olyan támogatások. Pedig ennek a többgyermekes, nagycsaládos rétegnek döntő szerepe lenne a reprodukcióhoz szükséges 2,1-es gyerekszám elérésében.

■ **Annyira logikusan hangzik a felvetés, hogy nem is érthető, miért találtak süket fülekre. Pedig ön nem vádolható azzal, hogy az ellenzék szócsöve lenne...**

Magam sem értem, miért alakult így. Az elmúlt öt évben számos felső vezető fogadott, s minden találkozón az derült ki: értik, hogy sürgős beavatkozásra van szükség. Ha minden így marad, az már közép-távon 6 milliós Magyarországot eredményezhet. ■ DOBSZAY JÁNOS

LEGYÉL A
PATRÓNUSUNK!

A PATRÓNUS-CSOMAG ELŐNYEI:

- HVG-túra – látogatás a HVG szerkesztőségében ✓
- Üzen a szerk. – heti exkluzív hírlevél ✓
- HVG-s kedvezmények ✓
- Pártoló tagsági mozi ✓
- Meglepetés HVG-könyv ✓
- Belépő HVG-s rendezvényekre ✓
- hvg360-hozzáférés ✓
- Éves HVG Pártoló tagsági jelentés ✓

A TAGSÁG ÉVES DIJA: **36 000 Ft**

RÉSZLETEK ÉS MEGRENDELÉS:
tagsag.hvg.hu